

Regional Biblioteksplan Västmanland

2019-2022

Förord

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Lagen föreskriver att kommuner och landsting ska ha en politiskt antagen biblioteksplan för sin biblioteksverksamhet. För Region Västmanlands del innebär det att biblioteksplanen ska omfatta de biblioteksverksamheter som Region Västmanland är huvudman för. Den regionala biblioteksplanen är ett styrdokument och planen beskriver uppdrag och utvecklingsområden för var och en av verksamheterna, men anger också områden för samarbete dem emellan. Planen har tagits fram i samverkan mellan de olika biblioteksverksamheterna som berörs av planen.

Innehåll

1	Syfte	5
2	Mål och vision för Region Västmanland	5
2.1	Vision, Livskraft för framtiden	5
2.2	Målområden Regionplan 2018 – 2020	5
2.3	Strategier och styrdokument	6
2.4	Biblioteksplanens mål	6
3	Uppdrag för regionens biblioteksverksamhet	6
4	Arbete för särskilt prioriterade grupper	7
5	Regional biblioteksverksamhet	7
5.1	Arbetsätt och kvalitet i verksamheten	7
5.2	Uppföljningsbara mål och aktiviteter	8
5.2.1	Bibliotekssamverkan	8
5.2.2	Biblioteken som mötesplats	9
5.2.3	Digital utveckling	9
5.2.4	Läs- och litteraturfrämjande verksamhet	10
5.3	Samarbeten	12
5.3.1	Bibliotekssamarbeten	12
5.3.2	Samarbeten med regionala institutioner och projekt	13
6	Sjukhusbiblioteket vid Västmanlands sjukhus	14
6.1	Arbetsätt och kvalitet i verksamheten	14
6.1.1	Mediebestånd	15
6.2	Uppföljningsbara mål och aktiviteter	15
6.2.1	Resurser och nätverk – digitalisering	15
6.2.2	Health Technology Assessment (HTA)	15
6.2.3	Biblioterapi – läkande läsning	15
6.2.4	Patientskolor	16
6.2.5	Bibliotekslokalen	16
6.2.6	Meröppet	16
6.3	Samarbeten	16
7	Tärna Folkhögskolas bibliotek	17
7.1	Uppföljningsbara mål	17
8	Västmanlands läns museum (VLM), bibliotek	18
8.1	Arbetsätt och kvalitet i verksamheten	18
8.2	Uppföljningsbara mål och aktiviteter	18
8.2.1	Stärka den lokalhistoriska boksamlingen	18
8.2.2	Öka den digitala synligheten och tillgängligheten i länet och nationellt	19
8.2.3	Nå nya målgrupper	19
8.3	Samarbeten	19

9	Personalåtgång	20
10	Kvalitetssäkring.....	20
11	Uppföljning av biblioteksplanen	20
11.1	Uppföljning.....	21
11.2	Utvärdering.....	21

1 Syfte

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Alla ska kunna vara delaktiga i samhällslivet. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla, utan avgränsning till de som har svenskt medborgarskap eller är folkbokförda i en viss kommun. De målgrupper som är särskilt prioriterade är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska samt barn och unga.

Lagen föreskriver att kommuner och landsting ska ha en politiskt antagen biblioteksplan för sin biblioteksverksamhet. För Region Västmanlands del innebär det att biblioteksplanen ska omfatta de biblioteksverksamheter som Region Västmanland är huvudman för. Det är den regionala biblioteksverksamheten, Västmanlands läns museums referens- och forskningsbibliotek, Tärna Folkhögskolas bibliotek som finns inom Centrum för regional utveckling samt Sjukhusbiblioteket vid Västmanlands sjukhus, som är organisatoriskt placerad inom Centrum för hälsa och -sjukvårdsutveckling.

Planen har tagits fram i samverkan mellan de olika biblioteksverksamheterna som berörs av planen. Verksamheterna har diskuterat gemensamma utmaningar, utvecklingsmöjligheter och omvärldsspaning som bidragit till det gemensamma dokumentet. Den regionala biblioteksplanen är ett styrdokument och planen beskriver uppdrag och utvecklingsområden för var och en av verksamheterna, men anger också områden för samarbete dem emellan.

2 Mål och vision för Region Västmanland

2.1 Vision, Livskraft för framtiden

Region Västmanlands vision är "Vi växer hållbart och sätter hälsan främst. Vi skapar möjligheter och modiga lösningar. Vi ger förutsättningar för utveckling i en levande demokrati. Tillsammans bryter vi ny mark och förflyttar gränser. I det vardagliga och i det övergripande. I det som är nära och det som är långsiktigt. Vi är mitt i livet och samhället, och gör skillnad varje dag. Vi är livskraft för framtiden. Vi är Västmanland."

2.2 Målområden Regionplan 2018 – 2020

Regionplanen är uppdelad på fem målområden:

- Nöjda invånare i en attraktiv region.

- En god jämlik hälsa.
- En effektiv verksamhet av god kvalitet.
- Stolta och engagerade medarbetare och uppdragstagare.
- En stark och uthållig ekonomi.

2.3 Strategier och styrdokument

Region Västmanland har ett antal övergripande styrdokument och gällande lagstiftning att förhålla sig till. Dels sådana som är gemensamma för den regionala biblioteksverksamheten, Västmanlands läns museums referens- och forskningsbibliotek, Tärna folkhögskolas bibliotek och för Sjukhusbiblioteket och dels sådana som är specifika för respektive verksamhetsområde. Dessa har varit viktiga utgångspunkter under framtagandet av biblioteksplanen.

2.4 Biblioteksplanens mål

Den regionala biblioteksplanen har som syfte att:

- tydliggöra de regionala biblioteksverksamheternas roll i förverkligandet av Regional utvecklingsstrategi, Regionplan och Västmanlands Regionala Kulturplan.
- identifiera strategiska och prioriterade utvecklingsområden för samverkan med och mellan de olika biblioteken och andra aktörer i länet, i Sverige och internationellt.

3 Uppdrag för regionens biblioteksverksamhet

Bibliotekslagen (SFS 2013:801) anger uppdraget för biblioteken.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska,

bland annat genom att erbjuda litteratur på 1. de nationella minoritetsspråken, 2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och 3. lättläst svenska.

Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

4 Arbete för särskilt prioriterade grupper

Biblioteksverksamheten som bedrivs inom Region Västmanland ska i sin löpande verksamhet ägna särskild uppmärksamhet åt följande prioriterade målgrupper:

- Personer med funktionsnedsättning
- Personer som har annat modersmål än svenska
- Nationella minoriteter
- Barn och unga (gäller Regional biblioteksverksamhet).

5 Regional biblioteksverksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten drivs i förvaltning av Region Västmanland inom enheten Kulturutveckling och har som uppdrag att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för de folkbibliotek som är verksamma i länet. Uppdraget fastställs i bibliotekslagen 11§.

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar strategiskt för att stödja och medverka till utveckling av och samverkan mellan folkbiblioteken i länets tio kommuner. Målet är att alla invånare ska ha jämlik tillgång till information, litteratur och biblioteksservice.

5.1 Arbetssätt och kvalitet i verksamheten

Den regionala biblioteksverksamheten ingår i enheten Kulturutveckling. Den regionala biblioteksverksamheten synliggör och skapar dialog kring folkbiblioteksfrågorna i ett bredare kulturpolitiskt perspektiv inom ramen för Kultursamverkansmodellen. Med regional utveckling i fokus arbetar den regionala biblioteksverksamheten strategiskt med omvärldsbevakning, analys och dialog. Samverkan sker dagligen mellan regional biblioteksverksamhet och övriga konst-

och kulturfrämjande verksamhet inom kulturutveckling och skapar synergier som gynnar arbetet med biblioteksutveckling.

Den regionala biblioteksverksamheten tar ett regionalt ledarskap genom uppdraget att genomföra regional utveckling. I en nära dialog med folkbiblioteken i länet tar verksamheten ansvar för gemensamma mål och strategier för Västmanland. De skapas via samarbeten och processer med utgångspunkt i kunskap, inspiration, motivation och nätverk.

Regionalt värdskap innebär att verksamheten tar initiativet och bjuder in till dialog och samverkan. Den regionala biblioteksverksamheten erbjuder mötesplatser för samverkan och kunskapsutbyte.

Den regionala biblioteksverksamheten ska möjliggöra möten, stödja projekt och olika initiativ och medverka till kontakter, sammanhang och samverkan.

5.2 Uppföljningsbara mål och aktiviteter

5.2.1 Bibliotekssamverkan

Sedan 2015 pågår ett samverkansprojekt, Bibliotek i Västmanland, mellan folkbiblioteken i alla kommunerna. Målet är att utveckla samverkan mellan kommunernas folkbiblioteksverksamhet i länet. Detta kopplar mot 11 § och 14 § i Bibliotekslagen. Syftet är att öka servicegraden och tillgängligheten till bibliotekstjänster i hela länet. Även sjukhusbiblioteket inom Region Västmanland ingår i delar av samarbetet.

Projektets målområden omfattar upphandling av RFID, biblioteksdatasystem och webbplats, gemensamt mediebestånd, lånekort, transporter, databaser, kompetensöverföring samt marknadsföring.

Under planperioden ska ett nytt webbaserat biblioteksdatasystem och en gemensam webbplats implementeras i alla kommuner. I samband med byte av system går också alla folkbiblioteken in i det nationella samarbetet Libris för att tillhandahålla katalogposter. Grundutbudet ska vara lika för alla kommunerna. På den gemensamma webbplatsen ska invånarna kunna hitta ett utbud av medier, evenemang, databaser och annan information. Här kommer även biblioteksanvändaren att kunna nå sina sidor för att låna om och reservera medier. Webbplatsen kommer att ha stor betydelse för marknadsföring av biblioteken.

Medieförsörjning och distribution

Den regionala biblioteksverksamheten stärker infrastrukturen genom att stå för transportkostnader mellan kommunerna, och fungerar därmed som stöd för att främja en likvärdig tillgång till information, litteratur och kultur. När länets gemensamma katalog går i drift kommer troligtvis transportbehovet att öka och en extern tjänst kommer då att behöva upphandlas.

E-böcker och e-ljudböcker tillhandahålls via en gemensam plattform för folkbiblioteken i Västmanland. Regionen hanterar avtal och övrig administration av denna.

Aktiviteter

- Upprätta ett samarbetsavtal mellan kommunerna i samverkan Bibliotek i Västmanland.
- Utveckla hållbara strukturer för ett gemensamt mediebestånd.
- Utveckla hållbara transporter mellan biblioteken i en gemensam mediesamverkan.
- Utveckla en struktur för gemensam kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i Bibliotek i Västmanland.

5.2.2 Biblioteken som mötesplats

Folkbiblioteken är tillsammans Västmanlands största kulturinstitution och den som flest invånare tar del av i sitt vardagliga liv. Den starka förankringen i det omgivande lokalsamhället skapar möjligheter till möten mellan människor. Den regionala biblioteksverksamheten verkar för att främja utvecklingen av folkbiblioteken som demokratiska mötesplatser som är tillgängliga för alla och som ger fri och jämlik tillgång till kunskap och information enligt det allmänna biblioteksväsendets uppdrag om demokrati och fri åsiktsbildning.

För att utveckla folkbiblioteksverksamhet som är fortsatt relevant i ett föränderligt samhälle krävs förändrade arbetssätt som utgår från behoven hos bibliotekets användare och länets invånare. Den regionala biblioteksverksamheten verkar för en utveckling där användarcentrerade och medskapande metoder får större betydelse för folkbibliotekens verksamhet, med syfte att skapa bättre bemötande och delaktighet samt tillgängliga miljöer och tjänster för länets invånare.

Aktiviteter

- Vara ett stöd i folkbibliotekens demokratiska uppdrag och främja utveckling av biblioteksrummet.
- Främja utvecklingen av metoder, arbetssätt, tjänster och miljöer på folkbiblioteken där användaren är i fokus.

5.2.3 Digital utveckling

Rapporten *Svenskarna och internet 2018* visar att det är ungefär 1,1 miljoner svenskar som sällan eller aldrig använder internet. I takt med att allt fler tjänster blir helt digitala blir det digitala utanförskapet ett allt större problem och ett tydligt demokratiproblem för samhället. Arbetet med att öka den digitala delaktigheten hos länets invånare bör därför vara fortsatt prioriterat.

Den regionala biblioteksverksamheten är en viktig kunskapsnod för utvecklingen av folkbibliotekspersonalens digitala kompetens, vilket belyses av regeringen i och med uppdraget om den nationella satsningen på kompetensutveckling - Digitalt först – med användaren i fokus. För att uppfylla det behov av ökad digital kompetens som krävs av länets invånare samt för att skapa likvärdig

biblioteksverksamhet är det viktigt att folkbibliotekspersonalen får möjligheter och resurser för en digital kunskapshöjning.

Samhällets digitalisering ställer även ökade kunskapskrav inom digital säkerhet och personlig integritet i digitala miljöer. Självskattningstest utförda inom Digitalt först – med användaren i fokus visar att folkbibliotekspersonalen i länet skattar sin egen kompetens lågt inom dessa områden, och det är en fråga som den regionala biblioteksverksamheten behöver arbeta prioriterat med under planperioden för att säkerställa invånarnas personliga säkerhet och integritet i digitala miljöer.

Aktiviteter

- Vara en aktiv part i det nationella arbetet med samt främja folkbiblioteks deltagande i Digitalt först – med användaren i fokus.
- Prioritera utbildningsinsatser i digital kompetens samt digital integritet och säkerhet i enlighet med EU:s ramverk för digital kompetens, Digcomp 2.0.

5.2.4 Läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten har i uppdrag att arbeta strategiskt med att stärka den läs- och litteraturfrämjande verksamheten i länet. Språket och läsförståelse är en grundläggande rättighet för alla människor och viktigt för att kunna kommunicera, informera sig, vara delaktig i samhället och ta del av text, litteratur och kultur.

I det läs- och litteraturfrämjande arbetet är det viktigt att skapa en medvetenhet kring hur läsning, samtal och reflektioner kring det lästa kan stärka individens personliga utveckling. Särskilt prioriterat är att arbeta med läsandet och litteraturens betydelse för barn och unga.

Alla bibliotek spelar en viktig roll för det läs- och litteraturfrämjande arbetet i Västmanland. Detta arbete behöver ske i samarbete med många olika aktörer i regionen och i kommunerna så som barnhälsovård, förskola, skola, kultur, fritid, föreningsliv och civilsamhälle. Det behövs regionala och kommunala insatser för att stödja läsandet och intresset för litteratur i Västmanland.

Läsfrämjande

Att arbeta läsfrämjande betyder ytterst att göra läsare av läskunniga och öppna vägar till litteraturen för den som inte läser. Det innebär också att öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar och ge fler människor möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur. I det läsfrämjande arbetet ingår även att ta bort hinder för läsning, bredda en repertoar och stärka läsarens självförtroende och läsaridentitet.

I det läsfrämjande arbetet anger bibliotekslagen ett antal grupper som är prioriterade för biblioteken: personer med funktionsnedsättning, personer som tillhör någon av de nationella minoriteterna eller som har annat modersmål än svenska samt barn och unga.

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar strategiskt och kontinuerligt med att stödja och utveckla det läsfrämjande arbetet hos folkbibliotek och för alla de professioner som möter dessa prioriterade grupper. Det läsfrämjande arbetet behöver utvecklas i samverkan olika aktörer, kommuner och mellan fler konstområden och verksamheter. I det arbetet är det viktigt att även uppmärksamma det vidgade textbegreppet och lyfta fram MIK, film, konst i samarbete med läsande.

Språkfrö Västmanland är Region Västmanlands satsning på språkutveckling för de allra yngsta. Familjen måste inkluderas för att stödja små barns språkutveckling. Inom Språkfrö Västmanland sker en samverkan mellan olika instanser och aktörer så som Barnhälsovården (BHV), biblioteken, familjecentraler, öppna förskolan, förskolan och logopedenheten för att skapa långsiktiga och hållbara insatser i språkstödjande program för småbarnsfamiljer. Långsiktigt handlar det också om att skapa strukturer för att driva och förankra ett språknätverk i Västmanland och undersöka möjligheter för att etablera ett projekt inom den nationella satsningen Bokstart samt att fortsätta erbjudan en gåvobok till alla barn som föds i Västmanland.

Mylingar och skogens faror är ett utforskande samarbete med skapande aktiviteter. Projektet pågår 2017–2019 med stöd av Kulturrådet och med syfte att hitta nya arbetssätt kring läsfrämjande.

Litteraturfrämjande – litteraturen som konstform

Litteraturen är en egen konstform, den är språk- och kulturbärande och ger den som läser tillgång till ett rikt språk. Språk och litteratur är en grundläggande förutsättning för demokrati och yttrandefrihet. För att ge litteraturen status som en egen konstform är det viktigt att synliggöra litteratur och litterära upphovspersoner, exempelvis genom att låta allmänheten möta författare, arrangera litteraturfestival och uppmärksamma läsarna. Det kan också innebära informationsspridning som stärker och gynnar litteraturen som konstform. I den litterära infrastrukturen ingår i första hand upphovspersonerna, de som är verksamma inom "ordkonstområdet" så som författare, dramatiker och översättare. Region Västmanlands kunskap om vilka förutsättningar som finns för aktörer inom litteraturområdet i Västmanland är ganska liten.

Aktiviteter

- Genomföra och stödja läsfrämjande projekt
- Säkerställa finansiering av en gåvobok till alla barn som föds i Västmanland.
- Arrangera kunskapsdagar kring små barns språkutveckling för de professioner som möter små barn och familjer.
- Erbjudna plattformar för samarbeten mellan bibliotek och barnhälsovård, öppna förskola och förskola/ Utveckla samarbete inom Språkfrö Västmanland.
- Genomföra en kartläggning av litterära aktörers förutsättningar i Västmanland.
- Stödja utvecklingen för att synliggöra litteraturen i Västmanland.
- Utveckla arenor för eget skrivande och mer skapandet för barn och unga i samarbete med kommunerna och folkbiblioteken.

5.3 Samarbeten

För att främja biblioteksutveckling i Västmanland samverkar den regionala biblioteksverksamheten på både nationell och statlig nivå och i nära kontakt med kommunerna. Den regionala biblioteksverksamheten ingår i olika nätverk när det gäller biblioteksfrågor.

5.3.1 Bibliotekssamarbeten

Nationella samarbeten

På nationell nivå finns bland andra Kungliga biblioteket med sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi, Svensk biblioteks förening, Statens kulturråd och Sveriges kommuner och landsting. De är alla viktiga aktörer inom svenskt biblioteksväsende, och deras verksamheter påverkar på olika sätt folkbibliotekens utveckling och villkor. Den regionala biblioteksverksamheten har dialog med alla dessa aktörer.

Den regionala biblioteksverksamheten samarbetar med Kungliga biblioteket inom följande områden:

- LIBRIS – nationell bibliotekskatalog
- Koha
- Digitalt först – med användaren i fokus
- Träffpunkt biblioteksplaner.

Den regionala biblioteksverksamheten är medlem i och deltar aktivt i medlemsmöten med Föreningen för regional biblioteksverksamhet (FRB). Föreningen följer fortlöpande utvecklingen inom biblioteksområdet och agerar både genom egna initiativ, och genom att vara remissinstans, motpart och samarbetspartner till andra aktörer inom området.

Interregionala samarbeten

RIM är ett nätverk för regional bibliotekssamverkan i Mellansverige mellan de regionala biblioteksverksamheterna inom aktuella frågor som rör barn och unga, initiera och samverka kring fortbildning, konferenser och projekt, bevaka barnperspektivet inom relevanta områden samt att lyfta viktiga strategiska frågor.

Dela & Lär är ett samarbete för att bibliotekspersonalen i Sörmland, Västmanland och Örebro län ska kunna dela med sig av kunskap till varandra och för att lära sig nya saker och utveckla biblioteksverksamheten. De aktiviteter som de tre länen samverkar kring ingår i Dela & Lär. Den regionala biblioteksverksamhetens medarbetare samordnar och finns med som inspiratörer, handledare och utvecklare för samarbetet. Dela & Lär bygger på biblioteksmedarbetarnas egen medverkan. Detta kan göras tillsammans mellan flera bibliotek eller i samarbete med de regionala biblioteksverksamheterna. Årligen arrangerar samarbetet i Dela & lär olika studiedagar och chefsinternat med mera.

Bibliotekstinget arrangeras vartannat år och är ett samarbete mellan de regionala biblioteksverksamheterna i Västmanland, Örebro och Sörmland tillsammans med

representanter från Mälardalens högskolebibliotek, Örebro universitetsbibliotek samt Eskilstuna stadsbibliotek, Västerås stadsbibliotek och Örebro stadsbibliotek. Syftet med Bibliotekstinget är att lyfta och belysa aktuella biblioteksfrågor för politiker, högre tjänstemän och biblioteksmedarbetare. Bibliotekstinget kommer att äga rum 2019 i Sörmland och 2021 i Örebro län.

Regionala samarbeten

Den regionala biblioteksverksamheten samarbetar med Sjukhusbiblioteket kring kultur i vården och biblioterapi. Sjukhusbiblioteket ingår även chefsnätverket för bibliotekschefer i Västmanland.

Samverkan Bibliotek i Västmanland har en styrgrupp som består av alla folkbibliotekschefer. För de olika målområdena finns flera arbetsgrupper med bibliotekspersonal från olika kommuner.

5.3.2 Samarbeten med regionala institutioner och projekt

Språkfrö Västmanland

Språkfrö Västmanland är ett samarbete mellan den regionala biblioteksverksamheten samt barnhälsovårdsenheten inom Region Västmanland och folkbiblioteken i länet. Alla barn som föds i länet får en gåvobok via BHV-sjuksköterskorna och personalen inom bibliotek och BHV utvecklar ett samarbete kring små barns språkutveckling.

Medie- och informationskunnighet (MIK)

Inom ramen för den nationella satsningen Digitalt först med användaren i fokus arbetar den regionala biblioteksverksamheten tillsammans med den regionala filmverksamheten i länet för att öka kunskapen inom medie- och informationskunnighet hos både biblioteks- och skolpersonal i Västmanland.

Mylingar och skogens faror

Mylingar och skogens faror är ett utforskande samarbete med skapande aktiviteter. Projektet pågår 2017–2019 med stöd av Kulturrådet och med syfte att hitta nya arbetssätt kring läsfrämjande. Det är Region Västmanlands Kulturutveckling, Västmanlands läns museum, Västmanlands läns hemslöjdsförbund och folkbiblioteken i Västmanland som tillsammans arbetar med bland annat fritidshem och lovlediga barn och ungdomar. Projektet vill ge barn och unga möjlighet att under skollov få tid till ett lustfyllt och kravlöst läsande och ge läsovana barn ingångar till böcker och berättelsernas magi. Projektet kombinerar litteratur med att skapa något med händerna för att påverka inläring och läsfrämjande positivt. De som normalt inte läser kan börja läsa och de som normalt inte slöjdar kan börja slöjda. Projektet vill också lyfta fram det muntliga berättandet.

Regionala nätverk

Det Regionala barn- och ungdokulturnätverket arbetar strategiskt för att skapa bra förutsättningar för barn och ungas rätt till kultur i Västmanlands län. Region Västmanland, Kulturutveckling samordnar nätverket och ansvarar för att

nätverksmöten genomförs kontinuerligt. Representanterna som ingår i nätverket leder eller ansvarar på något sätt för arbetet med barns- och ungas rätt till kultur i sin kommun/organisation, eller har en samordnande funktion.

I Västmanland finns ett regionalt arrangörsnätverk som består av de regionala kulturinstitutionerna samt föreningar, organisationer och det civila samhället. Arrangörsnätverket arbetar och samverkar kring fortbildningsinsatser för kulturarrangörer samt skapar mötesplatser för erfarenhetsutbyten.

6 Sjukhusbiblioteket vid Västmanlands sjukhus

Biblioteket vid Västmanlands sjukhus är ett kombinerat fack- och allmänbibliotek med tyngdpunkt på den medicinska delen. Biblioteket fungerar som ett stöd till hela Region Västmanlands hälso- och sjukvård samt till privata vårdcentraler som har avtal med regionen.

Sjukhusbibliotekets huvuduppgifter är att:

- stödja vårdpersonal med litteratur- och informationsservice i det dagliga arbetet, vid planering, studier och forskning.
- ge patienter och närstående tillgång till information och facklitteratur, biografier samt skönlitteratur.
- ge utökad biblioteksservice med fjärrlåneservice till studenter under praktiktiden.
- leda och driva biblioteksanknuten utveckling framåt inom IT via nätverk, utbildning och omvärldsbevakning.

Sjukhusbiblioteket i Region Västmanland är en resurs för sjukvårdens behov av utbildning och kunskapsstyrning. Genom att tillhandahålla verktyg för kunskapsstöd verkar Sjukhusbiblioteket för en evidensbaserad vård.

6.1 Arbetssätt och kvalitet i verksamheten

För en sjukvårdsverksamhet av god kvalitet är bibliotekariernas pedagogiska roll viktig. Sjukhusbiblioteket är ett stöd för vårdpersonalen i deras kliniska arbete, utbildning och forskning vilket bidrar till patientsäkerheten. Genom att tillhandahålla resurser, stöd och handledning kommer Sjukhusbiblioteket fortsatt att vara en viktig resurs för vårdpersonalens kompetensutveckling.

Sjukhusbiblioteket ska också vara en fristad i vårdmiljön, en öppen och välkomnande mötesplats för personal, patienter och andra besökare. Bibliotekariens undervisning i hur man söker på internet och är källkritisk bidrar till att underlätta vårdprocessen.

Genom utåtriktat och uppsökande arbete ska Sjukhusbiblioteket nå ut till de övriga sjukhusen i Regionen och till primärvården.

6.1.1 Mediebestånd

För att kvalitetssäkra att ett allsidigt mediebestånd upprätthålls prioriteras inköp inom följande ämnesområden:

- medicin, psykologi, psykiatri, pedagogik
- böcker till avdelningen Människan i sjukdom och kris och Barn och ungdom i sjukdom och kris
- skönlitteratur och allmän facklitteratur
- barn- och ungdomslitteratur
- ljudböcker på cd och mp3.

6.2 Uppföljningsbara mål och aktiviteter

6.2.1 Resurser och nätverk – digitalisering

Sjukhusbiblioteket ska följa den digitala utvecklingen och erbjuda ett kvalitativt utbud av elektroniska resurser.

Genom det nationella samarbetet med EiRA/Inera gör Sjukhusbiblioteket gemensamma upphandlingar av elektroniska resurser. Detta samarbete och nätverk med övriga sjukhusbibliotek i landet ger biblioteket möjlighet att fortsätta omvärldsbevakningen inom området, och att vara uppdaterat beträffande utvecklingen av nya program för informationssökning.

Aktiviter

- Erbjudna vårdpersonal ett tillgängligt och uppdaterat e-bibliotek med åtkomst dygnet runt, både internt via intranätet och externt via personligt konto.
- Delta i EiRA/Inera-nätverket.

6.2.2 Health Technology Assessment (HTA)

HTA är den metod som används inom hälso- och sjukvård när man systematiskt vill utvärdera det vetenskapliga underlaget för olika metoder och teknikers effekter, risker och kostnader. Det innebär att all vetenskaplig information söks fram i en specifik fråga och informationen värderas sedan utifrån studiekvalitet. Resultatet blir en sammanställning av det aktuella kunskapsläget och publiceras i en rapport. Det relativt nystartade arbetet med HTA, för vår del så kallad mini-HTA, är en prioriterad del av verksamheten.

Aktiviteter

- Utveckla arbetet med HTA i samarbete med berörda parter.

6.2.3 Biblioterapi – läkande läsning

Biblioterapi handlar om att läsa eller skriva texter och sedan samtala i grupp om det man har läst eller skrivit. Texten blir ett redskap för insikt eller personlig utveckling, igenkänning, reflektion, tröst och läkning. Verksamheten kan tillämpas på olika

åldrar, inom hälso- och sjukvård, socialt arbete, psykiatri och vara ett komplement till traditionell medicinsk och psykologisk behandling.

Aktiviteter

- Erbjud patienter att delta i läsgrupper genom Läsning som läker.

6.2.4 Patientskolor

Patientlagen (2014:821) ökar patienternas inflytande och rätt till information i mötet med vården. Därmed behöver patienterna tillgång till ett välutrustat bibliotek för att kunna inhämta information om sin sjukdom. Sjukhusbiblioteket kommer att fortsätta att utveckla det samarbete som har startats med så kallade patientskolor, i samarbete med den vårdpersonal som leder dessa på klinikerna.

Aktivitet

- Erbjud nya kliniker att delta i arbetet med patientskolor.

6.2.5 Bibliotekslokalen

Biblioteket på Västmanlands sjukhus Västerås är det enda sjukhusbibliotek som finns inom Region Västmanland. Nuvarande lokaler ligger i kulvertplan på sjukhuset. Läget är centralt men biblioteket är inte synligt för besökare som inte känner till dess existens sedan tidigare.

Aktiviteter

- Arbeta för en mer ändamålsenlig och tillgänglig lokal.

6.2.6 Meröppet

Hälso- och sjukvården i regionen behöver ett bra och tillgängligt medicinskt bibliotek som håller hög kvalitet, både fysiskt och digitalt. För att öka tillgängligheten kommer biblioteket att övergå till så kallad meröppen verksamhet, vilket innebär att personalen ska ha möjlighet att använda bibliotekslokalen även utanför ordinarie öppettider.

Aktiviteter

- Undersöka möjligheter till meröppet.

6.3 Samarbeten

Sjukhusbibliotekens nationella nätverk består av Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Inera som genom konsortiet EiRA underlättar upphandlingsarbetet av de e-resurser som landstingen och regionerna tillhandhåller för personalen.

Sjukhusbiblioteket samverkar även med Föreningen Sveriges sjukhusbibliotekschefer, alla övriga landstings- och regionbibliotek, Svensk biblioteks förening, Kungliga biblioteket och alla universitets- och högskolebibliotek i Sverige. Dessutom tillkommer nätverket för bibliotekschefer i Västmanland.

Sjukhusbiblioteket i Västerås är med i HTA-nätverket för Uppsala-Örebro sjukvårdsregion. I nätverket ingår kontaktpersoner från medicinska bibliotek inom

sjukvårdsregionen. Genom detta samarbete finns möjlighet att fortsätta utvecklingen av arbetet inom HTA för Region Västmanland.

Sjukhusbiblioteket behöver stärka och vidareutveckla sin roll som kulturaktör inom vården, i samarbete med de regionala kulturverksamheterna. Forskning visar att kultur kan förkorta vårdtider och även vara en resurs i rehabiliteringsarbetet samt minska behovet av mediciner.

Samarbete med personal på vårdavdelningarna och inom andra verksamheter ökar förutsättningarna för att så många som möjligt av vuxna, barn och unga ska få ta del av bibliotekets medieutbud och tjänster.

7 Tärna Folkhögskolas bibliotek

Tärna Folkhögskola ligger i Kumla Kyrkby utanför Sala. Skolans bibliotek har haft sin givna plats i huvudbyggnaden sedan 1958. Det sträcker sig genom hjärtat av skolan i det som en gång var en rektorsbostad.

Det är ett aktuellt och vackert bibliotek. Hyllorna med svensk och utländsk skönlitteratur är välfyllda. Likaså hyllorna med historia, samhällsvetenskap och friskvård: litteratur som gagnar de studerande på skolans olika utbildningar.

7.1 Uppföljningsbara mål

Verksamheten ska verka för ett aktivt bibliotek på Tärna folkhögskola genom att se till att det är uppdaterat samt aktuellt i förhållande till skolans kurser. Att det dessutom innehåller både skönlitteratur och facklitteratur kopplad till aktuella samhällsfrågor. Upprätthålla en dialog med personal samt vara tillgänglig för kursdeltagare. Anordna kulturresoer samt andra kulturinslag.

Tärna folkhögskolas bibliotek har som målsättning att öka antal låntagare, aktiva läsare, biblioteksbesök och aktiviteter, deltagare i skolans kurser samt personer boende i närområdet.

Aktiviteter

- Bjuda in till Läsecirklar för boende i Kumla kyrkby.
- Arbeta med det lokala närområdet.
- Se över öppettider.
- Föreläsningar för att höja intresset för läsning.

8 Västmanlands läns museum (VLM), bibliotek

Länsmuseets bibliotek är ett referens- och forskningsbibliotek som är öppet för allmänheten. Det används även ofta av länsmuseets personal vid research inför till exempel utställningar och projekt, samt i vår kulturmiljövårdsverksamhet.

I biblioteket finns litteratur inom många olika ämnesområden, främst sådana som har anknytning till länsmuseets verksamhet, till exempel om historia, kulturhistoria, arkitektur, byggnadsvård, arkeologi, bergsbruk, konsthantverk och lokalhistoria. Biblioteket har också många årsböcker, främst från Sverige men också från Norden.

Biblioteket, tillsammans med länsmuseets arkiv, används för forskning inom många områden, både av professionella och amatörforskare, många gånger med en lokalhistorisk ingång. Det används även av olika aktörer för till exempel destinationsutveckling. Genom att olika platser berättelser sätts in i sitt historiska sammanhang i sin rätta kulturmiljö, många gånger som en del i att öka besökarens upplevelse på plats och även förmedla och öka kunskapen om länets historia. Biblioteket spelar en viktig roll för den demokratiska dialogen i länet, genom att vara en resurs som aktivt används av en mängd olika målgrupper för att ta fram faktaunderlag.

8.1 Arbetssätt och kvalitet i verksamheten

För att stärka biblioteket som en resurs finns ett behov av att utveckla och dokumentera arbetsprocesserna utifrån nationella standarder. Det innebär att ta fram relevanta instruktioner för den dagliga hanteringen av bibliotekets bestånd, oavsett media, från förvärv till eventuell gallring. Detta också för att kvalitetssäkra verksamheten över tid, och öka den egna kompetensen inom olika områden.

8.2 Uppföljningsbara mål och aktiviteter

8.2.1 Stärka den lokalhistoriska boksamlingen

Bibliotekets lokalhistoriska boksamling behöver kompletteras och utökas med både äldre och nyare litteratur. Produktionen av böcker och småtryck som rör lokalhistoria är idag omfattande. För dagens och framtidens forskning är det viktigt att länsmuseet kan förvärva så mycket som resurserna tillåter av den lokalhistoriska litteratur som kontinuerligt publiceras.

Aktiviteter

- Inventera den lokalhistoriska boksamlingen och ta fram en plan för hur den kan kompletteras med äldre litteratur, samt påbörja förvärv.
- Ta fram en modell för aktiv omvärldsbevakning för att fånga upp, och sedan förvärva, nyutkommen lokalhistorisk litteratur, akademiska uppsatser och småtryck.

- Genomföra programaktiviteter som uppmärksammar nya lokalhistoriska böcker, och därigenom vara en arena för förmedling av ny kunskap inom olika historiska och samtida ämnesområden med koppling till länet.

8.2.2 Öka den digitala synligheten och tillgängligheten i länet och nationellt

Med dagens digitala arenor och verktyg finns det stora möjligheter att på ett mer effektivt sätt kommunicera till allmänheten. Idag finns biblioteket på läns museets webbplats och dess bestånd i den nationella biblioteks databasen Libris. För att ytterligare stärka upp biblioteket som en resurs, inte minst för det regionala utvecklingsarbetet, finns ett stort behov av att öka den digitala tillgängligheten.

Aktiviteter

- Undersöka samverkan för att tillgängliggöra beståndet.
- Ta fram plan och material för bibliotekets kommunikation.
- Ta fram metoder, modeller och planer för att digitalisera egenproducerade trycksaker.

8.2.3 Nå nya målgrupper

I läns museets närområde finns ett antal gymnasieskolor och ett stort antal arbetsplatser med både små och stora företag. Det centrala läget nära allmänna kommunikationer är en styrka för att kunna öka antalet fysiska besökare.

Aktiviteter

- Se över hur vi kan inkludera besökare och användare i vårt utvecklingsarbete, till exempel introducera och vidareutveckla arbetet med användarcentrerade metoder i biblioteksarbetet.
- Information och studiebesök med visning av biblioteket för målgrupper som till exempel gymnasielärare, bibliotekarier, och lärare med studenter på olika program främst på Mälardalens högskola.
- Se över den fysiska miljön i biblioteket så att den blir ännu mer välkomnande och inkluderande för besökarna.

8.3 Samarbeten

Läns museets arkiv och bibliotek är en central verksamhet för att kunna hitta underlag till föremålssamlingarna, utställningar, projekt, föredrag, programverksamhet, trycksaker och böcker både internt och externt. Biblioteket används av besökare som samtidigt besöker arkivet och i dag är en stor del av besöken samarbeten med forskare, gymnasieungdomar och släktforskare och bibliotekets personal som anpassar tjänsten efter besökaren.

Aktiviteter

- Fortsätta att utveckla våra samarbeten med olika aktörer inom den offentliga kulturarvssektorn, kommuner, skolan och högskolan, kyrkan, näringslivet och civilsamhället med flera. Detta i syfte att synliggöra biblioteket som en resurs och öka dess användning.

- Fortsätta att delta i olika lokala och regionala nätverk, för att bland annat kunna sprida kunskap om biblioteket och få nya impulser till utveckling av verksamheten.

9 Personalåtgång

Anställda i Region Västmanlands biblioteksverksamheter är följande:

- Sjukhusbiblioteket har 5,75 årsarbeten varav, en bibliotekschef, en biblioteksassistent och 3,75 bibliotekarier.
- Den regionala biblioteksverksamheten har 4 årsarbeten. Tre heltidsanställda kulturutvecklare och en heltidsanställd biblioteksassistent.
- Västmanlands läns museums arkiv och bibliotek har 4 årsarbeten.
- Tärna folkhögskolas skolbibliotek har 0,2 årsarbeten där en person är ansvarig för biblioteket.

10 Kvalitetssäkring

Inom all verksamhet är utveckling nyckeln till framgång. Varje medarbetare ska ständigt utveckla sin kompetens, där lärande i det dagliga arbetet är en viktig del. Både erfarenheter och nytänkande behöver tas tillvara för att utveckla verksamheten.

Kompetensförsörjning är en process i Region Västmanland som fortlöpande säkerställer rätt kompetens för att nå verksamhetsmål och tillgodose verksamhetens behov. Begreppet kompetens definieras som en persons förmåga och vilja att utföra en uppgift genom att tillämpa kunskap och färdigheter.

Arbetet innebär att kontinuerligt kartlägga kompetensbehov och analysera gapet mellan befintligt och önskat kompetensläge. Därefter planeras insatser som kan främja försörjningen av kompetens genom exempelvis kompetensutveckling, rekrytering eller avveckling av kompetens.

Arbetet med kompetensförsörjning är relativt omfattande och kräver att kartläggning sker på både verksamhets- och individnivå. Fokus ligger på medarbetarens samlade kompetens i relation till uppdrag och mål.

11 Uppföljning av biblioteksplanen

Landsting och regioner ska enligt bibliotekslagen anta biblioteksplaner. Kungliga biblioteket (KB) tillsammans med den regionala biblioteksverksamheten och kommunerna arbetar med att följa upp hur planerna har utformats och hur de används.

KB och representanter för de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna möts i återkommande forum.

11.1 Uppföljning

Region Västmanland ansvarar för genomförande och uppföljning av regionala uppdrag till kulturverksamheterna och Sjukhusbiblioteket. Uppföljning sker kvartalsvis och vid årlig uppföljning.

11.2 Utvärdering

I Region Västmanland pågår en ständig utveckling och utvärdering av såväl kvalitets- som resultatmått för de regionala kulturverksamheterna samt för Sjukhusbiblioteket.